

AVSTRIJSKE SPLOŠNE KNJIŽNICE IN SLOVENSKA ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA V CELOVCU

Marjeta Domej

Slovenska študijska knjižnica, Celovec

Kontaktni naslov:
marjeta.domej@uni-klu.ac.at

Izveček

Prispevek prikazuje stanje v avstrijskih splošnih knjižnicah s poudarkom na avtomatizaciji poslovanja in spletnih katalogih. Prikazan je razvoj Slovenske študijske knjižnice, njen pomen za slovensko manjšino ter njeno mesto tako v avstrijskem kot v slovenskem knjižničnem sistemu. Dotakne se tudi bibliografije koroških Slovencev, ki jo izdeluje avtorica tega prispevka.

Ključne besede

avstrijski knjižnični sistem, avstrijske splošne knjižnice, avstrijske bibliografske baze podatkov, Slovenska študijska knjižnica Celovec, Koroška bibliografija

Abstract

The article describes the current situation of the Austrian library system and public libraries, especially with regard to the automation and bibliographic databases. In addition to that, it describes the history of the Slovenska študijska knjižnica (Slovene Study Library) in Klagenfurt, its importance for the Slovene national minority in Carinthia and its place in the Austrian and the Slovenian library system. It mentions the bibliography of publications of the Carinthian Slovenes which is being prepared by the author of this article.

Keywords

Austrian library system, Austrian public libraries, Austrian bibliographic databases, Slovene study library in Klagenfurt, bibliography of Carinthian Slovenes

UVOD

Slovenska študijska knjižnica (SŠK) je kot avstrijska knjižnica vpeta tako v avstrijski kot v slovenski knjižnični sistem. Knjižnica je namenjena predvsem slovensko govorečemu prebivalstvu Koroške, zato je bila vedno tesno povezana s slovenskim prostorom. Politika Koroške in Avstrije je bila in je še vedno v veliki meri asimilacijska, za kulturne potrebe koroških Slovencev se dežela nikoli ni zmenila. V koroških javnih knjižnicah ni skoraj nobenega knjižničnega gradiva v slovenščini, prav tako dežela Slovincem ne daje nobene podpore za knjižnično dejavnost. Koroški Slovenci so morali od nekdaj sami poskrbeti za dostopnost slovenskih knjig in dokumentiranje svojega obstoja, pri tem pa jim je vedno pomagala Slovenija. Brez te pomoči Slovenska študijska knjižnica ne bi bila ena od največjih knjižnic na Koroškem.

V Avstriji se sistem knjižnic deli na dva med seboj čisto ločena dela. Na eni strani so znanstvene knjižnice (nacionalna knjižnica, univerzitetne, muzejske, deželne in

razne specialne knjižnice), na drugi strani pa javne (nem. *öffentliche Büchereien*), tj. splošne, prej imenovane ljudske knjižnice, in šolske knjižnice. V nadaljevanju bo govor predvsem o splošnih knjižnicah, čeprav Slovenska študijska knjižnica spada tako v prvi kot v drugi tip. Od leta 1990 je članica Zveze avstrijskih knjižnic (*Büchereiverband Österreichs – BVÖ*, gl. <http://www.bvoe.at/>), vodijo jo pa tudi v razvidu avstrijskih znanstvenih in specialnih knjižnic, ki ga pripravlja *Österreichischer Bibliothekenverbund* (<http://www.obvsg.at/>). Podatki o vseh avstrijskih znanstvenih in specialnih knjižnicah so dostopni na spletnem naslovu http://meteor.bibvb.ac.at/F?func=file&file_name=find-b&local_base=acc15.

AVSTRIJSKE SPLOŠNE KNJIŽNICE

V *Büchereiverband Österreichs*, ki povezuje javne in šolske knjižnice, je bilo v letu 2005 včlanjenih 1.563 javnih knjižnic z 9.619.599 enotami knjižničnega gradiva, 822.658 uporabniki in 18.293.031 izposojeno enoto. Po zveznih deželah je bila statistika naslednja:¹

Dežela	Knjižnice	Gradivo	Uporabniki	Izposoja ²
Gradiščanska	96	368.567	15.352	164.605
Koroška	69	509.060	30.790	425.442
Nižja Avstrija	259	1.480.597	111.438	1.945.280
Gornja Avstrija	340	1.760.723	166.215	3.429.900
Salzburška	123	633.502	74.019	1.589.041
Štajerska	244	1.272.209	115.949	1.688.831
Tirolska	187	890.982	91.372	1.329.837
Predarlška	100	702.808	62.852	1.943.716
Dunaj	145	2.001.151	154.671	5.776.379
Avstrija	1.563	9.619.599	822.658	18.293.031

Tabela 1: Statistika po zveznih deželah

Zanimiva je primerjava podatkov od leta 1992 do 2005. V tem času se je znižalo število javnih knjižnic od 1.884 v letu 1992 (in 2.139 v letu 1995) na 1.563 v letu 2005. Zmanjšalo se je tudi število uporabnikov (888.594 v letu 1992, 928.834 v letu 1997, 882.658 v letu 2005). Število medijev se je v istem času povečalo z 8.428.425 v letu 1992 na 9.619.599 v letu 2005. Prav tako je zrasla izposoja s 13.044.842 v letu 1992 na 18.293.031 v letu 2005.³

V letu 2005 je obstajalo 737 šolskih knjižnic. V njih je bilo 2.977.050 enot gradiva, 275.028 uporabnikov pa si je sposodilo 1.681.656 enot gradiva.

Glavna značilnost avstrijskega knjižničnega sistema je, da področje javnih knjižnic ne ureja noben zakon.⁴ Ni zakona, ki bi določal, kdaj, kje in kako je treba urediti javno knjižnico. Prostorski in drugi standardi ne obstajajo, prav tako ni urejeno vprašanje strokovnega kadra. Temu primerno so javne knjižnice v Avstriji različno urejene in različno opremljene.

Povprečna občinska knjižnica ima 8.314 enot knjižničnega gradiva, povprečna knjižnica delavskih zbornic 4.954, Cerkev 3.709, kooperativna pa 5.204. V občinskih knjižnicah je bilo leta 2005 izposojenih 12.773.355 enot, pa tudi dve tretjini vseh obiskovalcev sta bili zabeleženi v občinskih knjižnicah.

Ustanavljanje in vodenje javnih knjižnic je prostovoljna ponudba ustanoviteljev, ki morajo skrbeti tudi za financiranje. 38,3 odstotka javnih knjižnic vodijo občine, 18,7 odstotka Cerkev, 8,1 odstotka stanovska zastopstva delojemalcev (delavske zbornice in Zveza avstrijskih sindikatov), 20,5 odstotka jih je kooperativnih, kjer stroške nosijo občine skupaj s Cerkvijo in/ali delavskimi zbornicami, samo približno 4,5 odstotka knjižnic pa ima druge ustanovitelje, večinoma društva. Med njimi je tudi Slovenska študijska knjižnica.

ZAPOSLENI V KNJIŽNICAH IN IZOBRAŽEVANJE

Javne knjižnice so v letu 2005 imele 6.766 volonterskih knjižničarjev, 564 jih je knjižničarsko dejavnost opravljalo poleg glavnega poklica, 786 pa je bilo poklicnih knjižničarjev. V šolskih knjižnicah je nastavljen en sam poklicni knjižničar, 1.732 je volonterjev, 1.090 pa to delo opravlja dodatno ob glavnem poklicu. Za samo 159 javnih knjižnic (11 odstotkov, večinoma so v večjih mestih) v Avstriji skrbijo poklicni knjižničarji. Ravno te knjižnice imajo 48 odstotkov vsega gradiva, 53 odstotkov vseh uporabnikov in skoraj tri četrtine vse izposoje.

Izobraževanje knjižničarjev in knjižničark v javnih in šolskih knjižnicah poteka v Zveznem inštitutu za izobraževanje odraslih St. Wolfgang v Stroblu. Izobraževanje poteka v treh enotedenskih tečajih, obsega pa naslednja področja: organizacija in potek dela v javni knjižnici, izposoja, temelji literarne vede, zgodovina, vpliv in funkcija knjižnic. V drugem delu poglobljajo znanje predvsem o svetovni književnosti, otroški in mladinski književnosti in neleposlovnih knjigah, o modelih posredovanja literature, metodah posloводства, načrtovanju prireditev, delu z javnostmi. V tretjem delu obravnavajo aktualne teme, kot so infomiranje in preživljanje prostega časa, samopredstavitev knjižnice, posebna vprašanja vodenja knjižnice, argumentacije in prezentacije projektov.⁵ Tečaji so organizirani posebej za volonterske in poklicne knjižničarje. Večina knjižničarjev ima maturitetno ali nižjo izobrazbo, le redki so univerzitetno izobraženi. Bibliotekarji v znanstvenih knjižnicah se lahko izobražujejo na visoki strokovni šoli v Eisenstadtu, kjer obstaja 6-semesterški študij informacijskih znanosti.

Regionalne razlike

Zaradi manjkajoče zakonske ureditve je knjižničarstvo v posameznih zveznih deželah in tudi znotraj njih zelo različno razvito. Standard je odvisen od zavzetosti občin, mest in drugih nosilcev. Statistični podatki kažejo, da je število gradiva na prebivalca po zveznih deželah še precej izenačeno. Ogromne pa so razlike pri tem, kolikokrat je kakšno gradivo izposojeno. Pri teh podatkih so na čelu Dunaj, Predarlška, Salzburška in Zgornja Avstrija s faktorjem 1,9, daleč zadaj pa sta Koroška z 0,8 in Gradiščanska z 0,4. Podoben vrstni red je tudi pri številu izposoj na prebivalca.

Leta 2005 je bilo na Koroškem 69 javnih knjižnic s 509.060 enotami gradiva, 30.790 uporabniki in 425.442 izposojenimi enotami.⁶ Knjižnice so imele 70 volonterskih, 48 polpoklicnih in 25 poklicnih knjižničarjev in knjižničark. Morda je zanimiv podatek, da v glavnem mestu Koroške nimamo občinske knjižnice. V Celovcu

je poleg univerzitetne, muzejske in Slovenske študijske knjižnice še ena večja knjižnica, in sicer knjižnica Delavske zbornice, ki hrani okoli 85.000 enot. Vendar tudi v njej razen koroškoslovenskega leposlovja, ki izhaja na Koroškem, skoraj ni gradiva v slovenskem jeziku.

Gradivo v javnih knjižnicah

Pri avstrijskih javnih knjižnicah je opazna še ena posebnost – težišče knjižničnih fondov predstavljajo leposlovne publikacije. V letu 2005 je izšlo v nemškem jeziku kakih 90.000 knjig (prvih izdaj), od tega 25 odstotkov leposlovnih, 7 odstotkov otroških in mladinskih ter 68 odstotkov stvarnih naslovov. V knjigarnah je bilo prodanih 23 odstotkov leposlovja, 13 odstotkov otroške in mladinske literature in 64 odstotkov stvarnega gradiva. Knjižnična zaloga večjih avstrijskih javnih knjižnic (takih z več kot 10.000 enotami) je bila razdeljena takole: leposlovje 31 odstotkov, otroško in mladinsko gradivo 26 odstotkov, stvarno gradivo 43 odstotkov. Pri manjših knjižnicah je bilo razmerje naslednje: leposlovje 39 odstotkov, otroško in mladinsko gradivo 38 odstotkov, stvarno gradivo 23 odstotkov. Znanstveno gradivo v javnih knjižnicah tako rekoč sploh ni prisotno, prav tako je strokovno gradivo na voljo le v omejenem obsegu.⁷ Tudi avstrijske javne knjižnice se vedno bolj zavedajo pomena stvarnega gradiva, če naj bi javne knjižnice res postale informacijski in izobraževalni centri, kot je zapisano v dokumentu "Leitbild öffentlicher Bibliotheken Österreichs".⁸ Vendar pa je tudi zaradi omejenih sredstev nakup stvarnega gradiva še vedno zelo zapostavljen (žal objavljena statistika ne pove nič o letnem prirastu in odpisu knjižničnega gradiva, čeprav se zbirajo tudi ti podatki). Knjižnice kupujejo predvsem knjige, ki jih bralci radi berejo v prostem času, saj se bojijo, da bi se drugače količnik obrata še poslabšal. Tako javne knjižnice v veliki meri ostajajo na ravni nekdanjih ljudskih knjižnic. Zadnja leta pospešujejo tudi nakup avdiovizualnega gradiva.

Računalniška opremljenost

Tudi na področju računalniške opremljenosti obstajajo pri javnih knjižnicah velike razlike. Leta 2005 je na Dunaju samo 56,3 odstotka teh knjižnic poslovalo z računalniško podporo, na Predarlškem pa 90,2 odstotka. V povprečju pa 74,9 odstotka avstrijskih javnih knjižnic (61,3 odstotka koroških) uporablja računalniške programe. Zanimiv je pregled v tabeli 2 in v tabeli 3.

Zvezna dežela	Avtomatizirano poslovanje v odstotkih	Število mest za Opac	Število računalnikov za obiskovalce
Gradiščanska ¹⁰	71,20*	65*	178*
Koroška	61,30	11	24
Nižja Avstrija	71,20	65	178
Gornja Avstrija	82,90	92	146
Salzburška	74,60	46	84
Štajerska	78,90	48	131
Tirolska	80,70	45	103
Predarlška	90,20	32	50
Dunaj	56,30	95	114
Avstrija	74,9	452	860

Tabela 2: Računalniška opremljenost javnih knjižnic v letu 2005 po deželah⁹

Knjižnice glede na ustanovitelje	Avtomatizirano poslovanje v odstotkih	Število mest za OPAC	Število računalnikov za obiskovalce
občinske	56,57	209	419
kooperativne	83,54	142	288
cerkvene	51,93	47	67
delavske zbornice, sindikati	40,31	9	31
druge	91,43	30	55
skupaj	71,23	437	860

Tabela 3: Računalniška opremljenost javnih knjižnic v letu 2005 po ustanoviteljih¹¹

V zadnjih letih je BVÖ v sodelovanju s pristojnim kulturnim ministrstvom spodbujal knjižnice k avtomatizaciji poslovanja in ureditvi dostopa do interneta. Na njegovem strežniku imajo knjižnice možnost objaviti svojo spletno stran. Vsaka knjižnica ima brezplačno zagotovljenih 10 MB prostora.¹² Prav tako lahko v okviru projekta BVÖ "Bibliotheken Online" knjižnice omogočijo uporabnikom dostop do kataloga preko interneta, in sicer na internetnem portalu <http://www.bibliotheken.at>. Za ta projekt je dal pobudo BVÖ leta 1999.

Konec leta 2005 so bili dosegljivi katalogi okoli 610 knjižnic, ki svoje podatke redno (enkrat tedensko) pošiljajo BVÖ, ta pa podatke brezplačno postavlja na svoj strežnik. Daljnoročni cilj je, da integrirajo več kot 1000 knjižnic. Trenutno je na tem portalu dostopen katalog 24 koroških splošnih in šolskih knjižnic. Knjižnici Delavske zbornice v Celovcu in Beljaku pa imata svoj spletni katalog na lastnem strežniku.

Za katalogiziranje lahko knjižnice uporabljajo tri različne programe, zanje pa se odločijo po svoji presoji. Gre za programe:

- *Bibliotheca 2000* podjetja BOND GmbH & Co. KG, ki ima sedež v Böhl-Iggelsheimu v Nemčiji (<http://www.bond-software.net>),
- *Exlibris* podjetja EXLIBRIS Software & Multimedia GmbH, ki ima sedež v Fornachu, Gornja Avstrija (<http://www.exlibris.at>),
- *LitteraWindows* podjetja TYRO-Computer GmbH, ki ima sedež v Maurachu na Tirolskem (<http://www.tyro.at>).¹³

Vsi programi so programi za okolje Windows, kompatibilni s formatom MAB2 (Maschinelles Austauschformat für Bibliotheken), ki ga uporabljajo avstrijske knjižnice; omogočajo katalogiziranje po nemški verziji ISBD-jev RAK (Regeln für die alphabetische Katalogisierung). Ti programi ponujajo možnost prevzema podatkov s spleta (npr. preko ekz. bibliothekservice GmbH ali Rezensionen Online). Vsi trije programi omogočajo katalogizacijo po sistematiki (posebej izdelani za javne knjižnice), izposoje, statistiko izposoje, vzdrževanje podatkov o uporabnikih in terjatvah, izpis črtnih kod in številne druge izpise.¹⁴

Bibliotheken Online ponuja možnost iskanja gradiva po vsej Avstriji ali pa po deželah, okrajih, krajih ali knjižnicah. Gradivo se lahko išče po naslovu, avtorju, ključni besedi ali geslu, če pa iščeš kot ekspert, lahko iščeš še po letu izida, sistematiki, številki ISBN in vrsti gradiva. Žal se zaradi tega, ker katalogizacija ni kooperativna, najde za eno in isto enoto toliko zapisov, kolikor knjižnic jo je obdelalo. Katalogizacija je tudi zelo neenotna in deloma pomanjkljiva, v marsikaterem zapisu ni navedeno niti leto izida.

Drugi online dostopni avstrijski katalogi so:

- Vzajemni katalog deželnih knjižnic (<http://www.landesbibliotheken.at>), v katerega so vključene deželne knjižnice Dunaja, Gradiščanske, Nižje Avstrije, Štajerske, Južne Tirolske (Italija) ter samostanov Kremsmünster in Heiligenkreuz.
- Vzajemni katalog Avstrijske bibliotечne zveze (Österreichischer Bibliothekenverbund, <http://www.obvsg.at/>), ki vključuje čez 60 visokošolskih, znanstvenih in administrativnih knjižnic 49 nosilcev. Katalogizacija poteka online. Še 310 drugih ustanov je prispevalo kataložne podatke o periodiki in monografskih publikacijah iz prejšnjega skupnega kataloga BIBOS, ki je bil v uporabi od začetka leta 1988 do leta 1998 in ki ga več ne nadgrajujejo.¹⁵ Od leta 1999 se uporablja knjižnični sistem *Aleph 500* izraelskega podjetja Ex libris. V tem katalogu je dokumentirano predvsem gradivo, ki je izšlo po letu 1980, vendar se vnaša tudi starejše gradivo. V skupnem katalogu je 5,5 milijona zapisov (stanje: december 2006). Od koroških knjižnic v tem katalogu sodelujejo celovška univerzitetna knjižnica, knjižnica Pedagoške akademije, Koroška deželna knjižnica (knjižnica deželnega muzeja), ško-

fjska knjižnica, knjižnica deželnega šolskega sveta in knjižnica Koroške visoke strokovne šole. Katalogiziranje poteka v formatu MAB 2, pripravljajo pa prehod na format MARC 21.¹⁶

- Katalogi avstrijske nacionalne knjižnice, ki še niso popolnoma integrirani v Aleph: <http://www.onb.at/kataloge/index.htm>.

SLOVENSKA ŠTUDIJSKA KNJIZNICA

Slovenska študijska knjižnica v Celovcu je osrednja knjižnica koroških Slovencev. Leta 1927 jo je ustanovila Slovenska krščansko socialna zveza, ki se je leta 1934 preimenovala v Slovensko prosvetno zvezo. Ta je še danes lastnica in upravljavka knjižnice. V času nacizma so oblasti knjižnico zaprle, njeno gradivo pa zaplenile in deloma uničile. Po koncu druge svetovne vojne je Slovenska prosvetna zveza knjižnico ponovno ustanovila, sprva brez strokovno usposobljenega osebja in z neurejenim časom poslovanja. Iz Slovenije je gradivo sicer prihajalo, vendar se je knjižnica do leta 1975, ko je bila zaposlena prva knjižničarka, ki se je strokovno usposobila v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani, le počasi razvijala.

Knjižnica je namenjena predvsem slovenskemu prebivalstvu, ki živi na območju južne Koroške od Pliberka/Bleiburga na vzhodu pa vse do okolice Šmohorja/Hermagorja v Ziljski dolini na zahodu. Zaledje knjižnice je torej zelo obsežno, število prebivalcev, ki govorijo tudi enega od treh koroških slovenskih narečij, pa nezadržno upada. Na področju, kjer so še pred manj kot 100 leti strnjeno živeli Slovenci, ki so po uradnih podatkih predstavljali več kot petino prebivalstva Koroške, zdaj po podatkih zadnjega popisa prebivalstva leta 2001 razpršeno živi okoli 13.000 slovensko govorečih Korošcev, kar je okoli 2,5 odstotka celotnega prebivalstva. Ta upad je v veliki meri posledica asimilacijske politike, ki vlada vsaj od sredine 19. stoletja. Upad števila slovensko govorečega prebivalstva prikazuje tabela 4.

Leto popisa	Slovenski občevalni jezik (vključno z "Windisch" od IETA 1939)	Delež slovensko govorečega prebivalstva
1900	75.136	21,9 %
1910	66.463	17,9 %
1923	37.292	10,0 %
1934	26.796	6,6 %
1939	43.179	10,4 %
1951	42.095	8,9 %
1961	24.911	5,1 %
1971	20.972	5,1 %
1981	16.552	4,1 %
1991	14.850	2,8 %
2001	13.109	2,5 %

Tabela 4: Upad števila slovensko govorečega prebivalstva

To so podatki iz uradnega popisa prebivalstva, ki ne kažejo dejanskega stanja. Po cenzusu, ki ga je opravil zgodovinar Teodor Domej na podlagi podatkov popisov prebivalstva in uradnih podatkov o materinščini šoloobveznih otrok v 20. stoletju, je bilo leta 2001 na Koroškem 35.780 oseb, ki so uporabljale slovenski občevelni jezik.¹⁷

Velik del slovensko govorečega prebivalstva slovenski knjižni jezik le slabo obvlada, saj je večinoma edini stik z njim dvojezična ljudska šola in cerkev. Šele nekaj let obstaja t. i. celodnevni (v bistvu 12-urni) radijski program in polurna televizijska oddaja enkrat tedensko v slovenščini. Knjižarne slovenskih knjig ne ponujajo, izjema sta samo dve slovenski knjigarni v Celovcu. SŠK je tako ena od redkih ustanov na Koroškem, kjer manjšina lahko pride v stik s slovenskih knjižnim jezikom. Seveda razpršenost naselitvenega območja že vnaprej omejuje krog uporabnikov knjižnice. Največ jo uporabljajo učenci in dijaki dvojezičnih in slovenskih šol iz Celovca, ki prihajajo s celotnega naselitvenega ozemlja, učitelji širom po južni Koroški, študenti in ljudje, ki stanujejo v Celovcu ali okolici. Zaradi pomanjkanja sredstev ni bilo mogoče ustanoviti učinkovite potujoče knjižnice. Po želji pripravljamo manjše kolekcije knjig, ki jih potem dalje izposojajo slovenska prosvetna društva na podeželju ali učitelji v okviru pouka. Tudi nekaterim javnim občinskim knjižnicam in knjižnici celovškega zopora dajemo knjige na razpolago. Žal nimamo nobenih podatkov o nadaljnji izposoji tega gradiva, tako da se ta izposoja ne odraža v naših podatkih o izposoji. Seveda pa take vrste potujoča knjižnica ne more zagotoviti učinkovite knjižnične oskrbe slovensko govorečega prebivalstva.

Zaradi kroničnega pomanjkanja sredstev je tudi delovanje osrednje knjižnice pravzaprav nenehno ogroženo. Dežela Koroška ne daje nobene podpore, nekaj subvencij le avstrijske zvezne oblasti, vendar te subvencije niso stalne, vsako leto je treba ponovno zaprositi zanje in marsikdaj vse do konca leta ni jasno, ali bo prošnja ugodeno in koliko denarja bo odobreno. Že večkrat je bila knjižnica žrtev varčevalne politike avstrijske vlade. Tako je kakršno koli načrtno delo pravzaprav nemogoče. Brez pomoči iz Slovenije knjižnica ne bi mogla obstajati.

Z rednim dotokom gradiva na podlagi slovenskega zakona o obveznem izvodu iz leta 1973, predvsem pa s selitvijo v prostore Mladinskega doma Slovenskega šolskega društva leta 1985, ki so omogočili, da je vsaj del gradiva v prostem dostopu, je bila ustvarjena trdna podlaga za razvoj knjižnice, in to kljub izredni kadrovske omejenosti. Trenutno sta v knjižnici zaposleni dve knjižničarki (ena 40 ur tedensko, ena z osemurno zaposlitvijo) in bibliotekarka, ki je zaposlena 20 ur na teden. Licenco za katalogizacijo v sistemu Cobiss ima samo bibliotekarka.

Zelo pomemben mejnik v delovanju knjižnice je bilo leto 1997, ko je postala polnopravna članica omrežja Cobiss, in leto 2000, ko smo prešli na računalniško podprto knjižnično izposajo. V teh letih smo uspeli močno povečati število izposojenega gradiva in število uporabnikov, saj smo uporabnikom z online dostopom do podatkov o gradivu močno olajšali iskanje.

Leto	Gradivo	Izposoja	Uporabniki
1987	33.780	3.246	ni podatkov
1990	50.641	3.369	ni podatkov
1996	72.635	5.697	ni podatkov
1999	88.245	7.659	5.179
2006	108.104	29.906	8.422

Tabela 5: Povečanje števila izposojenega gradiva in uporabnikov

Sodelovanje v slovenskem sistemu je bila za našo knjižnico najbolj racionalna rešitev že samo zaradi tega, ker je večina knjižničnega gradiva iz Slovenije. To sodelovanje nam je omogočilo, da lahko uporabnikom zagotovimo dostop do gradiva, ki je zaradi pomanjkanja kadra prej ostalo neinventarizirano in zaradi tega nedostopno.

Do sedaj je knjižnica večino gradiva pridobila z obveznim izvodom. Po sprejetju novega zakona o obveznem izvodu v letu 2006, po katerem smo sicer ostali še naprej prejemniki publikacij, izdanih z javnimi sredstvi, moramo izpad nadomestiti z nakupom. Pri naročanju gradiva nam je v veliko pomoč program COBISS3, s katerim od letos spomladi vodimo nabavo.

Koroška bibliografija

Ena od pomembnih nalog SŠK je zbiranje publikacij koroških Slovencev in publikacij o njih samih ter beleženje tega v bibliografiji. Tekoča bibliografija je bila dolgotrajna želja raziskovalcev, ki so se ukvarjali z vprašanji slovenske manjšine v Avstriji. Koroško bibliografijo, ki beleži serijske in monografske publikacije ter članke, sem začela izdelovati v začetku leta 1987 kmalu po nastopu službe, sprva "ročno", čez nekaj let pa sem pri pripravi besedila za tisk že uporabljala domači računalnik, ker ga v knjižnici še nismo imeli. Bibliografija je od leta 1989 objavljena vsako leto v *Koroškem koledarju* Slovenske prosvetne zveze. Sodelovanje v vzajemni katalogizaciji je sestavljanje in urejanje bibliografije močno poenostavilo. Priprava bibliografije za tisk, za katero sem prej potrebovala nekaj tednov, je opravljena v nekaj dneh, samo sestavljanje bibliografije pa poteka sproti ob katalogizaciji. Bibliografijo, pripravljeno v formatu *html*, pošljem na svoj elektronski naslov in jo uredim za tisk v programu *MS-Word*. Prvič je bibliografija, sestavljena v programu COBISS, izšla v *Koroškem koledarju* za leto

1999. Od leta 2003 objavljam tekočo bibliografijo tudi na spletni strani knjižnice na naslovu <http://www.celovec.si>. Tam je objavljena mesečno aktualizirana bibliografija publikacij, ki izidejo po zadnji tiskani izdaji, tako da lahko uporabniki sproti spremljajo vse novosti. Na spletni strani knjižnice je objavljena tudi izbirna bibliografija publikacij, ki govorijo o koroških Slovencih, ter bibliografiji izvirnih leposlovnih del in prevodov koroških slovenskih avtorjev. Vse te bibliografije so narejene na podlagi lokalne baze podatkov v sistemu COBISS. Pripravljam pa tudi osebne bibliografije raziskovalcem, ki to želijo.

SKLEP

Odločitev za aktivno sodelovanje v slovenskem knjižničnem sistemu je bila nedvomno pravilna in pomeni kvaliteten preskok v razvoju knjižnice. Hkrati je Slovenska študijska knjižnica posrednica med slovenskim in avstrijskim sistemom, saj uporabniki, ki iščejo informacije o avstrijskih informacijskih in raziskovalnih ustanovah ali javnih knjižnicah, na spletnih straneh <http://infonet.onb.ac.at/> ali <http://www.bvoe.at/> pri podatkih o Slovenski študijski knjižnici najdejo tudi povezavo do sistema COBISS. Prav tako naša spletna stran ponuja povezave do avstrijskih spletnih katalogov in spletnih strani informacijskih ustanov.

Na koncu še kratka vrednostna sodba o slovenskih in avstrijskih spletnih katalogih: z rednimi uporabniki obeh sistemov smo si edini, da je slovenski katalog boljši, saj ponuja več informacij, ki so vse združene na enem mestu.

Opombe

- 1 Leitner, Gerald, Franz Pascher: Öffentliche Bibliotheken und Schulbibliotheken. V: Büchereiperspektiven 2006/3: 40. Številčni podatki za leto 2005 v nadaljevanju so vsi vzeti iz tega članka.
- 2 Število izposoj je zaradi metodologije beleženja treba jemati z zadržkom. V večini knjižnic izposojo enega dneva, ki ga sami določijo, posplošijo še na preostale dneve (vir: Navodila za izpolnjevanje statističnega poročila BVÖ). Ponekod se pomnožijo število izposojenih knjig s številom družinskih članov, ker domnevajo, da izposojeno knjigo v družini prebere več članov (vir: osebni pogovor s knjižničarko iz Dobrle vasi leta 1992).
- 3 Leitner in Pascher, 2006, str. 41.
- 4 Prav tam, str. 38.
- 5 Büchereiperspektiven 2007, št. 2, str. 40.
- 6 Podatki za SŠK so za leto 2005 naslednji: gradivo – 101.781, uporabniki – 7.350, izposoja – 29.329 (gl. tudi op. 2).
- 7 Oszusky, Claus: Sachliteratur im Buchhandel und in Bibliotheken. V: Büchereiperspektiven 2007, št. 2, str. 8–10.
- 8 Informationszentrum Öffentliche Bibliothek. V: Büchereiperspek-

tiven 2003, št. 3, str. 2.

- 9 Büchereiperspektiven 2006, št. 3, str. 42.
- 10 Pri teh podatkih gre gotovo za pomoto, kajti v letu 2004 je bilo na Gradiščanskem 46,39 odstotka knjižnic avtomatiziranih, mest za OPAC je bilo 21, računalnikov za obiskovalce pa 36 (prim. Büchereiperspektiven 2005/3, str. 74). Podatki za Gradiščansko se povsem ujemajo s podatki za Nižjo Avstrijo, kar je že zaradi različne velikosti obeh dežel nepredstavljivo.
- 11 Büchereiperspektiven 2006, št. 3, str. 42.
- 12 Büchereiperspektiven 2005, št. 4, str. 7.
- 13 Büchereiperspektiven 2005, št. 4, str. 15.
- 14 Schulte, Gertrude: Softwareförderung des BVÖ. V: Büchereiperspektiven 2005, št. 4, str. 12–15.
- 15 Spletna povezava: <http://www.obvsg.at/bibliothekenverbund/grundlagen/>.
- 16 Spletna povezava: <http://www.obvsg.at/katalogisierung/formate/>.
- 17 Teodor Domej: Slovenci na Koroškem v luči rezultatov popisa prebivalstva 2001 in drugih statističnih podatkov (jezikovna, izobrazbena in starostna struktura), v tisku.